

Fatih'te Bulunan Klasik Bir Osmanlı Yapısı Medresenin Rehberliğinde Haydarpaşa Külliyesi

Özet

Klasik dönem Osmanlı mimarisinin örneği olan Haydarpaşa Külliyesi cami, çifte hamam ve bir çeşmeden oluşmaktadır. Medrese dışında kalan yapılar harap durumdadır. 16 odalı medrese kare planlı bir dershaneye sahiptir. Külliye, XIX.yüzyılda önemli restorasyonlar geçirmiştir. İstanbul'da, külliyenin özellikle medresesi ile benzerlikler arz eden benzer örnekler de mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Külliye, medrese, Klasik Osmanlı, mimari.

**"A classical Ottoman Building in Fatih;
Haydarpaşa complex, with the guide of Madrasah"**

Abstract

As an example of Classical Ottoman architecture Haydarpaşa Complex, consist of a mosque, double baths and a fountain. Madrasa outside buildings is in ruins. Classroom has 16 rooms in a square madrasa. Complex, in XIX. century has undergone major restorations. İstanbul, the complex with the similarities of the madrasas, especially the supply of similar examples are also available.

Key Words: Complex, madrasa, Classic Ottoman, architecture.

Dr. Olcay AYDEMİR
Mimar
Murat SAV
Müze Araştırmacısı

Her ne kadar bir külliye olarak tasarlansa da Haydarpaşa yapı topluluğundan tek sağlam eser olarak medreseye bağlı olarak derslane kısmı günümüze kadar ulaşmıştır. Bu bakımdan makalemizde medrese üzerinde daha detaylı durulacaktır.

Medreseler, ilim öğrenilen yer ya da öğrencilerin içinde oturup ders okuduğu bina anlamına gelen, Osmanlı eğitim düzeninde orta ve yüksek öğretimi örgütleyen kurumlardır. Arapça “derese” kökünden gelen sözcük, genel olarak İslâm ülkelerinde geleneksel yöntemlerle eğitim verilen öğretim kurumları olarak algılanmıştır. Bu adla anılan ilk yapılara, 11.yüzyılda Horasan ve Maverânnehir bölgesinde rastlanmakla beraber ilk Selçuklu Medresesi aynı yüzyılın başlarında Gazne’de kurulmuştur.(Kuran 1969:5; Aslanapa 1993:32). Dikdörtgen avlunun iki yanında sıralanan odaları ön veya arka bölümde tamamlayan eyvanlarla, sonraki yıllarda yapılacak medreseler için de plansal örnek teşkil edebilecek dönem medreseleri Semerkand, Nişabur gibi merkezlerde inşa edilmiştir.

Anadolu’da Türkler tarafından inşa edilen ilk medreseler ise, Danişment ve Artuklu dönemlerinde, yani 12.yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkmaya başlamış, Anadolu Selçukluları zamanında ivme kazanmıştır.(Aslanapa 1993:85,135; Aslanapa 1963:3443). Döneme damga vuran medreseler kapalı veya açık avlulu olarak inşa edilmiş olup, avluyu çevreleyen tonozlu hücreler ile eyvanlar medrese bütünlüğünü tamamlayıcı nitelikteydi.(Altun 1973:229232).

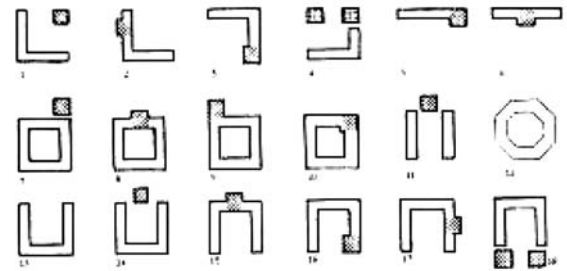
Osmanlı İmparatorluğu zamanında Bursa, Edirne, İstanbul gibi başkent mertebesi kazandırılmış şehirler haricinde de önemli sayıda medrese yapılmıştır. Ortadaki açık avluyu, ikiüç veya dört yandan hücrelerin tamamladığı, bazen Darü’l Hâdis ve Darü’l Kurrâ’ların yer aldığı mekânlar kuşatmaktaydı. En güzel örnekleri arasında Fatih Külliyesi medreselerinin yanı sıra, İstanbul, Edirne ve Amasya’daki Bayezid Külliyesinin medreseleri, Süleymaniye ve sonrasında Gazanfer Ağa, Amcazâde Medreseleri sayılabilir.

İstanbul medreselerinin 15.yy ve 16. yüzyılları hakkında çok kapsamlı kaynaklar olmamakla birlikte en iyi kaynaklardan biri 1546 tarihli İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri’dir.(Canatar 2004). Bu defterlere göre; İstanbul’da* toplam 27 medrese, 1 darükurra, 1 darrülhadisin adı geçmektedir.

17.yy ortalarına kadar İstanbul’daki 122 medresenin yanı sıra Eyüp ve Kasımpaşa ile beraber toplam 131 medreseden bahsedilmektedir. (Kütükoğlu 2000:4; Özergin 1974:268). Bugün İstanbul’da mevcut medreselerin kent içindeki dağılımına bakıldığında genel olarak, sur içinde büyük bir yoğunluk kazandığı, sur dışında daha az olmakla beraber Eyüp ve Üsküdar da toplandıkları görülmektedir. 16.yy’da Fatih’teki medrese sayısı artmış ve yayılma alanı Draman, Fethiye, Edirnekapı’ya doğru uzanmıştır. Vefa Süleymaniye çevresi ikinci yoğunluk bölgesi olmuştur.(Kütükoğlu 2000:6; Hezarfen Hüseyin Efendi’den Tekindağ 1973:21).

16.yy’da yapılan medreselerin konumlarına bakıldığında kent sınırlarının oldukça genişlediği görülmektedir: Kasımpaşa, Sütluçe, Tophane, Atik Valide, Kanlıca ve Beşiktaş yeni medreselerin yapıldığı alanlardır.

15–19.yy’lar arasında İstanbul’daki 500’ü aşkın eğitim kurumunun mimari özellikleri hakkındaki bilgiler oldukça kısıtlıdır. Bununla birlikte 16.yy medreselerinde “Karşılıklı İki Dizi”, “U Plan”, “Sekizgen Plan” tiplerinin hâkim olduğu görülmektedir.(Ahunbay 1994:325326).

Şekil 1. Medrese plan tipleri

Medrese eğitimi, verilen bilgilerin kapsam ve düzeyine göre iki grupta toplanmaktaydı. Birincisi

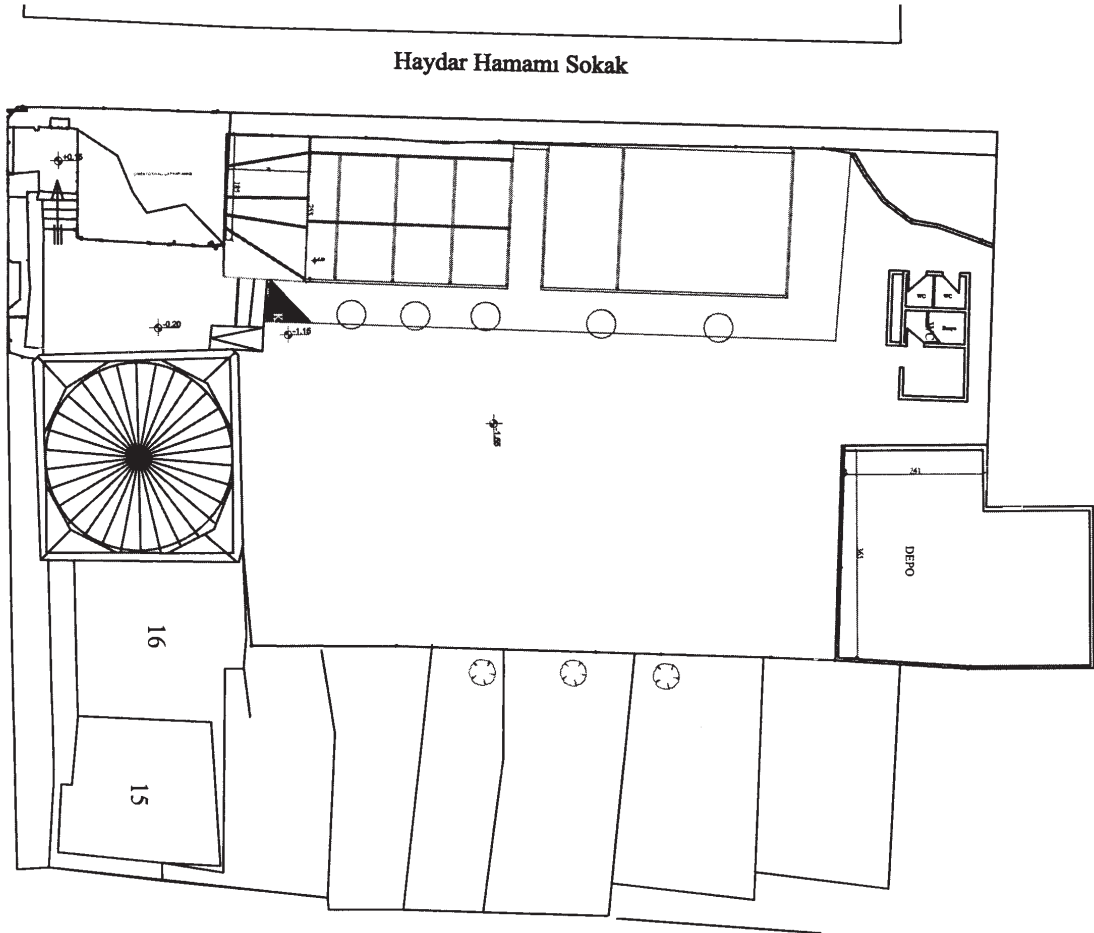
sıbyan mekteplerinden sonraki eğitim basamağı olarak köylere kadar yayılan genel medreselerdi. İkincisi ise, özel eğitim programları olan darülkurra, darülhadis ve tıp medreseleriydi.(Demiralp 1999:6; Baltacı:1976; Uzunçarşılı 1988:153; Ergin 1977:1125). Müderris yevmiyesi esas alınarak yapılan gruplamaya göre de Osmanlı Medreseleri dörde ayrılırdı: Yirmili (2025 akçe), Otuzlu (3035 akçe), Kırklı (40 akçe) ve Ellili (50 akçe).(Uzunçarşılı 1988:153). Öğrenim süreleri ise, 3 ile 5 yıl arasında değişmekteydi.

Devlet içerisinde önemli bir etkinliğe sahip olan ve medreselerde yetişen ilmiye sınıfının içinde Şeyhülislâm, Kazasker ve padişah hocaları yer almaktaydı.(İhsanoğlu 1992:336).

16.yy'ın sonunda Osmanlı Devlet yönetiminde aksaklıklar ve disiplin dışı uygulamalar sonunda medrese eğitiminde de bozukluklar baş göstermeye başlamıştır.(İhsanoğlu 1992:336).

Haydarpaşa Medresesi ve Diğer Külliye Yapıları

Fatih ilçesi, Haydar Mahallesi, Bıçakçı Alâeddin Sokak ile Haydar Hamamı sokakları arasında, 2183 ada, 17 parselde bulunan 772 metrekare yüzölçümlü medresenin banisi, Kanuni Sultan Süleyman'ın vezirlerinden olan Hadım Haydar Paşa'dır. 1563 yılında vefat ettiğinden dolayı, bir külliye olarak tasarlanan yapılar topluluğunun bitişine şahit olamamıştır.(Fatih Camileri 1991:238; Neftçi:167).

Çizim 1. Haydar Külliyesi vaziyet planı (Çizen: O.Aydemir-E.Sünnetçi-P.Gönüler-H.Zabun-N.Başaran)

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv kayıtlarında, Merhum Haydar Paşa'nın Vakfı'na kayıtlı "İstanbul ve gayride vaki mescid ve mekteb ve medrese/vakfı" diye geçmekte ise de mescid ve medrese hakkında vakfiyede bahis bulunmamaktadır.¹

Cami, çifte hamam ve bir çeşmenin bulunduğu

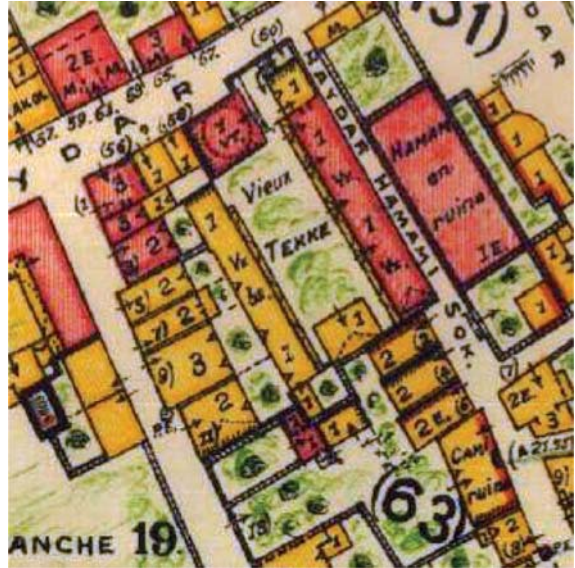
külliyeye içindeki medresenin inşaatının bitim tarihi, kitabesine göre 1569'dur.(Öz 1987:69). Avlu kapısının üstündeki kitâbede; *intikal eyledi Haydar Paşa, gitti hak rahmetine ol merhum, vasfı düb dedi niâdi tarih, dârı tahsil mevâli ulûm 1277* yazısı görülmekle beraber, kitâbe koruma altına alınmıştır.

16 Kasım 1940 Asarı Atika krokilerinde kitabesi

Her ne kadar Mimar Sinan'ın dönemine rastlansa da, kendisine atfedilen yapılar arasında Haydarpaşa Hamamı bulunurken Haydarpaşa Medresesi bulunmamaktadır.(Sönmez 1988; Kuran 1986:20; Sözen 1997:1824; Erzen 1995:6; Günay:55)² Ancak, Hassa Mimarlık teşkilatının (Turan 1963:174) eseri olması ve Sinan'ın Sermimaranlığı dönemine (1537-1587) ait olması, ister istemez dönemsel ve üslupsal bütünlüğün ortaya çıkmasına neden olmuştur. (Nalbantoğlu:1719).

Hamamı ve mescidi oldukça harap külliyein aslında klasik dönem gelenekleri içinde ele alınmış bir camisinin olması gerekmektedir. Ancak, günümüze kalıntısı gelen yapı, 19. yüzyılda yapılmış, mimari açıdan fazla özelliği olmayan bir mescid olmuştur.

Harita 1: Pervititch Haritası (1928)
(Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi)

¹ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Evahiri Safer/969 tarihli vakfiye Arapça'dır.

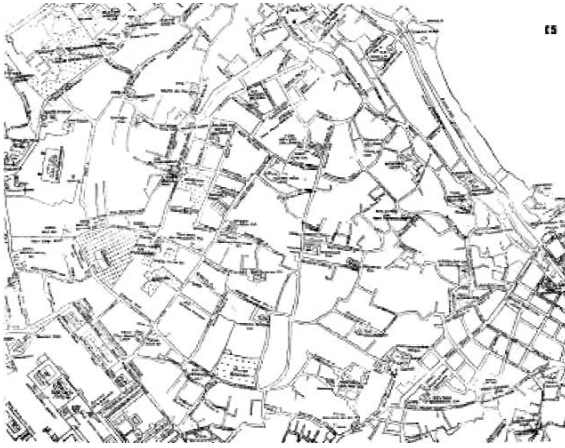
² Mimar Sinan hakkında bilgi veren Tezkire tül-bünyân, Tezkire tül-Ebniye, Tuhfet ül-Mi'marin, Risâlet ül-Mi'mariye, Adsız Risâle ve Selimiye Risâlesi adlı yazma ve belgelerde Haydarpaşa Külliyesi ile ilgili bir kayıt mevcut değildir;

Külliyenin, başta dershanesi olmak üzere bazı kısımları sağlam kalmış olarak bugünü yaşayan Medresesinin 16 odası, kare planlı bir dershanesi, çamaşırhane, gusülhane, abdesthane ve şadırvan ile su kuyusunun var olduğu bilinmekle beraber, bugün bunlar oldukça harap durumdadır.

Harita 2: Alman Mavisi Haritası (1912-1913)

Harita 3: Ayverdi Haritası
(19.yy-Vakıflar İstanbul Konyalı Kütüphanesi)

Mimari Özellikler: 19. yy'de yeniden ahşap olarak yapıldığı düşünülen medrese 1914'de ahşap bir yapı olarak kaydedilmiştir. 1869 yılındaki kapsamlı restorasyon çalışmasını, Yorgi Kalfa gerçekleştirmiştir.³ Avlunun iki yanında bulunan hücrelerden kuzeydoğudakilerin kâgir oluşu,

müdahaleler sırasında bazı kısımların eski şeklini koruduğunu göstermektedir.(Kütükoğlu 2000:174).

1891-92 yılları civarında bir tamir daha gören yapının kurşunları kaldırılarak, yerlerine kiremitler konulmuş; ancak, 1894 yılında kurşun örtüye geri dönülmüştür.⁴ Kısa bir süre sonra, 1906 yılında da yapının onarılması gerekmiştir.

1933 yılında hazırlanan Pervitich planında “eski tekke” olarak ve harabe hamamın karşısında gösterilen (Harita 1) medresenin bulunduğu alan ile ilgili olarak Alman Mavileri ve Ekrem Hakkı Ayverdi Haritalarında da bazı bilgilere ulaşılmaktadır (Harita 2-3).⁵

Doğuya doğru hafif eğimli bir yamaç üzerine yerleştirilen medresenin, günümüzde Haydar Caddesi ve Haydar Hamamı Sokaktan olmak üzere iki özgün girişi bulunmaktadır. Haydar Caddesi üzerindeki anıtsal girişinden aynalı tonozla örtülü bir iç sahanlığa ulaşılmakta, oradan dört basamakla dershanenin bulunduğu düzleme inilmektedir.

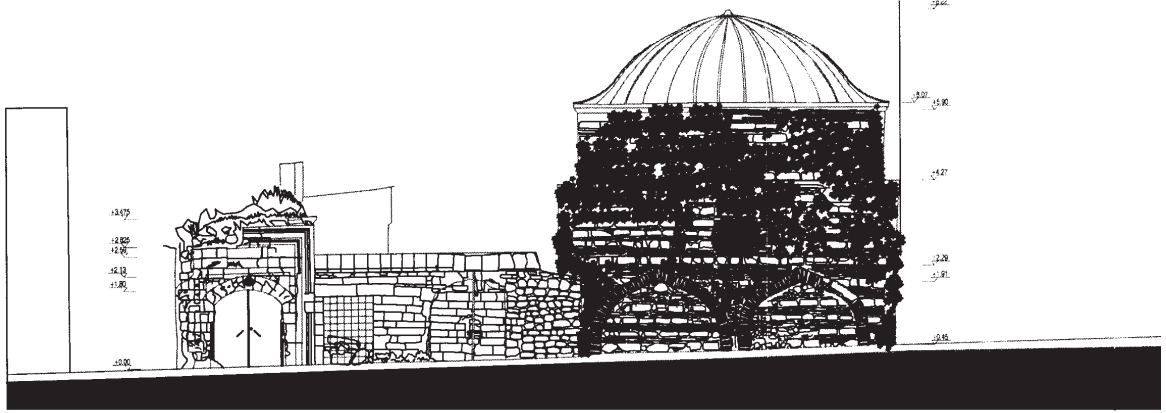
Medresenin kapının yanında biri fevkani, diğerleri zemin seviyesinde olmak üzere 16 odasından günümüzde Haydar Hamamı sokaktaki almaşık örgülü taş dış cephe duvarlarından başka kalıntısı bulunmamaktadır. Çamaşırhane, gusülhane, abdesthane ve şadırvan ile kuyusuna ait bir ize rastlanmamaktadır. Kapının üzerindeki kitabesi depoda saklanmaktadır. Dershanenin solunda bulunan kapıdan içeri girildiğinde, tonozlu bir geçişten sonra merdivenlerle inilen avluda sadece tek odanın zemin kat seviyesindeki kısmı görülmekte olup, eski fotoğraflarda ahşap olduğu anlaşılan yapı, betonarme olarak tamamlanmış ve bu şekilde kullanılmıştır. Yapıda odaların zemin kotu, dershane girişi ile aynı kottadır ve zemin, odaların bulunduğu duvar boyunca devam etmemektedir.

Kare planlı olan dershanenin girişi kuzey yönündendir; giriş yönünde bir saçak olduğu, bu

³ 6 sefer 1286 (18.5.1869) tarihli ilmuhaber kaydı:Env.no.18486,vr. 6b.

⁴ Konuyla ilgili olarak, zamanın Evkâf Nezâreti tarafından alınan izin mazbatası, İrade-E,nr.1311 şevval/3.

⁵ Pervitich haritaları Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi; Ekrem Hakkı Ayverdi Haritası, Vakıflar İstanbul Konyalı Kütüphanesi; *Alman Mavileri*, Yayına Hazırlayan:i.Dağdelen,İstanbul: İstanbul B.Ş.B.Yay.

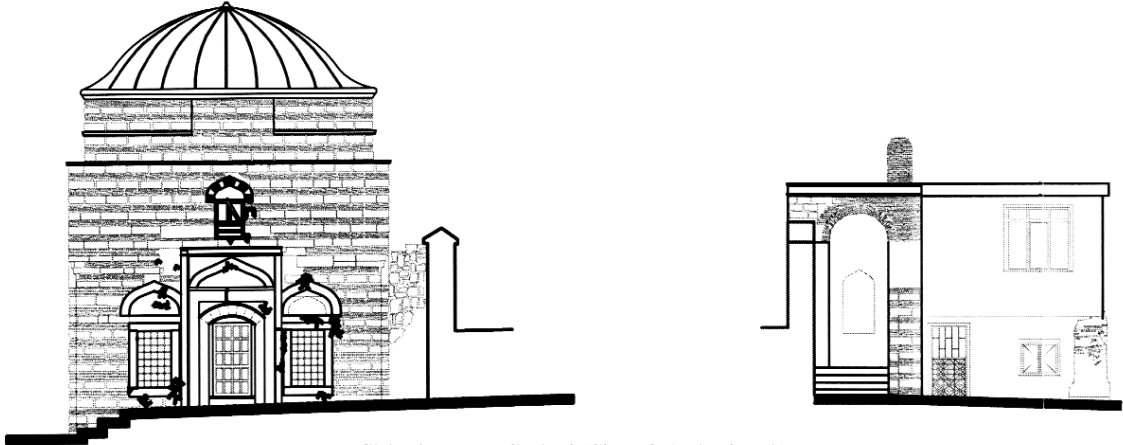
Çizim 2. Haydar Caddesi (Batı) Cephesi görünüşü (Çizen:O.Aydemir v.d.)

cephedeki kapının kemeri üzerinde yer alan beşik çatı izinden anlaşılmaktadır. Saçağı taşıyan sisteme ait izler yok olmuştur. Dershanenin içi lambri kaplı olup tavanı, yani kubbesi ile asıl iç kaplaması ve halı kaplı olduğu için de döşemesi görülememektedir. Girişin iki yanında birer alt pencere, profillerle çerçevelenen anıtsal giriş ekseninde ise, bir üst pencere bulunmaktadır. Haydar caddesinden daha alçakta olan dershanenin batı cephesine alt pencere açılmamıştır.

Medresenin cadde cephesini oluşturan duvar sağır bırakılmamış, kemerli iki nişle alt kesimine derinlik kazandırılmıştır. Kaldırım seviyesi yükseltildiği için şu anda mevcut nişlerin işlevinin tam olarak ne olduğu anlaşılamamaktadır. Bitişikte eski fotoğraflarında tek katlı, günümüzde ise 4 katlı bina bulunması sebebiyle dershanenin güney cephesine pencere açılmamış; içte iki niş

kullanılmıştır. Dershanenin doğu duvarında ise avluya açılan iki katlı pencere bulunmaktadır. Aslında üç pencere sığabilecek genişlikte olan duvarın güney ucunda cephenin düzgün olmaması, dershaneye bu noktadan birleşen bir yapının varlığını düşündürmektedir. Dershaneye güney noktada saplanan revak, üçüncü pencerenin açılmasını engellemiş olmalıdır.

Giriş cephesinin iki köşesi de aşağı seviyede pahlıdır ve geçişler mukarnaslarla sağlanmıştır. Arşiv bilgilerine dayanılarak giriş sövelerinde Marmara mermeri ve Gebze'den çıkarılan pembe renkli parçacıklı kalkerin renk almaşıklığı içinde kullanıldığı öğrenilmektedir. Kapı kemeri de benzer şekilde almaşık düzenli olup, pencere sövelerinde de aynı malzemeler kullanılmıştır. Duvar örgüsü bir sıra taş, üç sıra tuğladan oluşmaktadır. Giriş cephesinde pencerelerin üstten teğetli hafifletme kemerleri

Çizim 3. Kuzey Cephesi (Çizen:O.Aydemir v.d.)

kesme küfeki taşı ile yapılmıştır. Üst pencere kimeri ise, duvar örgüsünde olduğu gibi bir sıra taş üç sıra tuğladan oluşan almaşık düzenine sahiptir. Dershanenin avlu cephesi daha yalındır. Bu yöne açılan kapının yanı sıra altta bulunan iki pencere ile üst pencere söveleri küfeki taşındandır.

Yapının içi günümüzde tümüyle lambri ile kaplı olduğundan detayları konusunda fazla veri elde edilememektedir. Ancak eski bilgilere bakıldığında bu mekânın, tromplu bir kubbeye sahip olduğu, geçiş öğelerinde ve tepesinde sekizgen göbek bulunduğu ve iç kısmının da badanalı olduğu anlaşılmaktadır.

Çizim 4. Avlu Cephesi görünüşü (Çizen:O.Aydemir v.d.)

Girişin yanında, dershanenin karşısında, beyaz badanalı kârgir bir yapı bulunmaktadır. Avluda sıralanan hücreler, yapının spor kulübü olarak kullanıldığı dönemden kalmış olmalıdır.

Medresenin doğusunda wc ve depo (kitabenin de bulunduğu) olmak üzere iki muhdes yapı yer almaktadır. Eskiden odaların bulunduğu duvar boyunca da, ahşap bir sundurma uzanmaktadır. Ne yazık ki avlunun asıl döşemesine ait herhangi bir ize rastlanamamaktadır.

Mescitten geriye kalanlar, 16.yüzyıl ile bağlantılı olmasa da, 1980 yılında yapılan röleve çalışması sırasında altıgen tuğladan oluşan döşeme kalıntısı bulunmuştur. Arka cephesi yüksek bir istinat duvarına dayanan yapı hakkında Fikret Çuhadaroğlu tarafından 1980 yılında yazılan raporda 16.yüzyıl yapısı olan caminin, bugünkü yolu da içeri alacak şekilde geniş tutulduğu ve üzerinin de kubbe ile

örtülü olması gerektiği belirtilmiştir.⁶ Rapordan anlaşıldığı kadarıyla, 19.yüzyılda inşa edilen küçük mescit yapısı, daha çok yakınlarında bulunan Tahir Ağa Mescidi ile benzeşmektedir. Düzensiz bir dikdörtgene raptedilen ve giriş bölümünün üst kısmında, kuzeyde yer alan kadınlar mahfiline çıkış, girişe göre sol yanda bulunan ahşap merdiven vasıtasıyla sağlanmaktaydı. Kaide, pabuç gibi elemanları olmayan minare, ahşaptandı ve cami beden duvarına yaslanmış halde idi.

Hamamın Mimar Sinan tarafından yapıldığına dair kaynaklarda bilgiler mevcuttur.(Sönmez 1988). İnşa tarihininse, medresenin yapım tarihine yakın olması gerekmektedir. Kadın ve erkek kısımlarının bulunduğu çifte hamam şeklinde uygulanmış; kârgir yapı, simetrik biçimde ele alınmıştır. İki kubbenin bulunduğu dikdörtgen halvet ile ara bölümlerde sıcaklıklar bulunmaktadır. Sıcaklık duvarına bitişik

⁶ Vakıflar İstanbul 1.Bölge Müdürlüğü arşivinde bulunan yapının dosyasında yer alan rapora eklenmiş halde, rekonstrüksiyon projesi yer almaktadır.

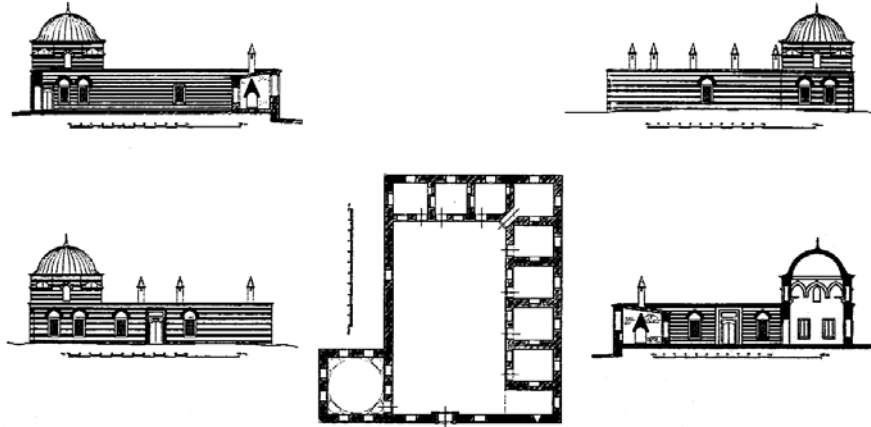
su depoları ile külhan yer almaktadır. Yangın ve depremler neticesinde zarar gören hamam, zaman içinde tahrip olmuştur.(Ertuğrul:147).

Külliyenin bakımsız haldeki çeşmesi, klasik mimari anlayışta ve 1569 yılında yaptırılmış olup, kesme taştan inşa edilmiştir.(Fatih Camileri 1991:321).

Karşılaştırma ve Sonuç: Günümüzdeki görüntüsüyle düzensiz bir dağılım şeması gösteren Haydar Külliyesi, dönemsel açıdan yaklaşıldığında,

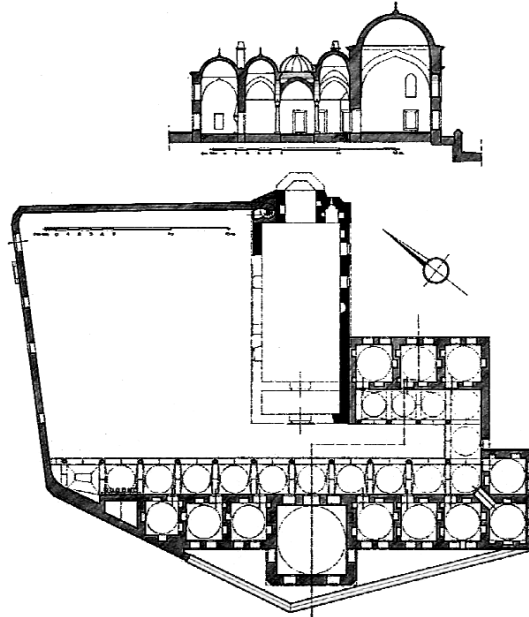
bazı yapılarla benzerlik arz etmektedir. Medrese planı itibariyle ise, Fatih'te bulunan Klasik Osmanlı mimarisinin temsilcilerinden Nişanca Medresesi ile karşılaştırılabilir. Dershanesinin bir bütün olarak dikdörtgen plan dışına taşmasıyla hem Nişanca hem de Soğukkuyu Medresesiyle özdeşdir.

Nişanca'daki yapı ile olan plansal benzerliğin yanında malzeme kullanım şekilleri de paydaştır. Kârgir olarak karşımıza çıkan bu iki yapının yanı sıra Mimar Sinan'ın diğer yapısı Esekapı Medresesi de

Çizim 5. Fatih Nişanca Medresesi (Ali Saim Ülgen, Vakıflar İstanbul I. Bölge Müd.Arş.)

taştuğla sistematiği bakımından birbirini | yalnızca dışa doğru çıkma yapacak şekilde andırmaktadır. Ancak, Esekapı'daki dershane, | tasarlanmış oluşuyla diğerlerinden ayrılmaktadır.

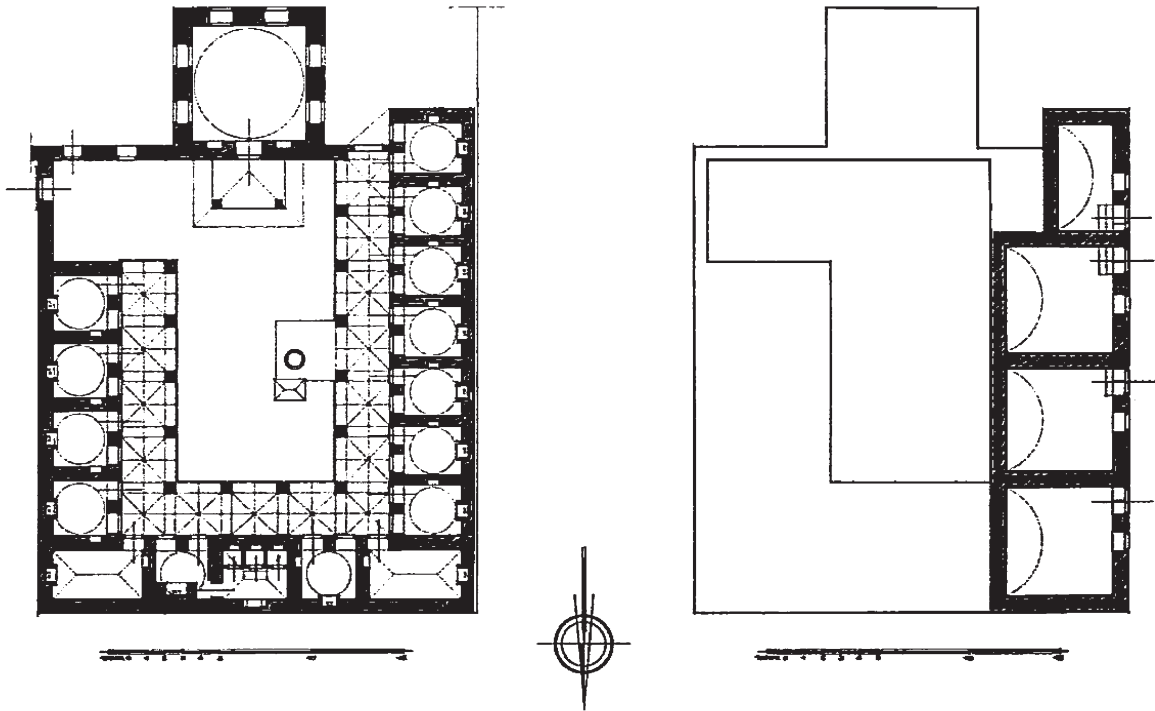
Çizim 6. Esekapı Medresesi (Ali Saim Ülgen, Vakıflar İstanbul I. Bölge Müd.Arş.)

Esekapı mescidinin (Sav 2007:4854) eski bir Bizans Şapelinden devşirilmiş olduğu göz önüne alındığında, tek nefli yapının planı değil, yalnızca malzeme kullanım şeklinin diğer külliye yapılarıyla kaynaştırıldığını düşünmek daha doğru olabilir. Dolayısıyla, var olan mescidin çevresinde bir yapım faaliyeti ortaya çıkmıştır. Halbuki, Nişanca ve Soğukkuyu medreselerindeki durum farklıdır. Haydar Külliyesi içindeki caminin, muhtemelen

yıkılmasından sonra yerine yapılan düzensiz dikdörtgen planındaki ve kırma çatılı mescidin külliye elemanı olması, Esekapı ile benzerlik arz etmektedir.

Kuşkusuz Haydar medresesinin plansal konumlandırması ve dershanesinin kütle olarak bağımsız hali ve kârgir olarak inşa edilmesi, Nişanca Medresesi ile daha çok benzerlik arz etmektedir.

Çizim 7. Soğukkuyu Medresesi (Ali Saim Ülgen, Vakıflar İstanbul I. Bölge Müd. Arş.)

Mevcut hali, hem malzeme kullanım üslubu hem de plan şeması ile yapıldığı dönemin bir çeşitlemesi olan Haydar Medresesinin, üzerine oturtulduğu topoğrafik şartların zorlayıcılığına rağmen sahip olduğu kuvvetli bünyesi, mevcudiyetini sağlam kılmıştır. Belki de tek noksan yanı, bir zamanlar muhtemelen kârgir olan medrese hücrelerinin ahşap olarak yeniden yapılmasıdır. Mescidi, hamamı ve çeşmesi ile beraber, küçük külliye hüviyetini geçen zamana karşı koruyan

yapıda bezemeyle ilgili kalıntı günümüze ulaşmamıştır. Bezeme elemanları olsa bile, klasik dönemin bir gereği olarak bunların oldukça sade tutulduklarını tahmin etmekteyiz.

Zeyrek yenileme alanı içinde kalan ve klasik Osmanlı külliye bütünlüğünün çeşitlemesi olarak karşımıza çıkan Haydarpaşa yapı topluluğu onarılıp, bünyesine uygun işlev verildiğinde, çevresiyle beraber estetik bir görünüme kavuşmuş olacaktır.

KAYNAKLAR

Ahunbay,Z. (1994). Haydarpaşa Medresesi, *İstanbul Ansiklopedisi*, C.4, s.325–326.

Altun,A. (1973). Anadolu'da Artuklu Devri Medreselerinin Plan Şeması Üzerine Notlar, *Vakıflar*,(S.X),s.229232.

Aslanapa,O. (1963). Ortaçağın En Eski Yatılı İlim Müesseseleri, *Türk Kültürü*,(S.12),s.3443.

Aslanapa,O. (1993). *Türk Sanatı*,İstanbul:Remzi Kitabevi.

Baltacı,C. (1976). *XVXVI.Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İstanbul:İrfan Matbaası.

Demiralp,Y. (1999). *Erken Dönem Osmanlı Medreseleri*, Ankara.

Ergin,O. (1977). *Türk Maarif Tarihi*, C. I, İstanbul.

Ertuğrul,A.D. (Tarihsiz). Hamamlar,*Fatih İlk İstanbul*, İstanbul: Fatih Belediyesi Yayını.

Erzen, N. (1995). *Mimar Sinan'da Tezyinat Anlayışı*,Ankara:Kültür Bakanlığı.

Fatih Camileri ve Diğer Tarihi Eserler. (1999). İstanbul:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Günay,R. *Sinan The Architect And His Works*, İstanbul:Yem Yayınları.

İhsanoğlu,E. (1992). Tanzimat Öncesi ve Tanzimat Dönemi Osmanlı Bilim ve Eğitim Anlayışı, *150.Yılında Tanzimat*,Yayına Haz..H.D.Yıldız, Ankara.

İzgi,C. (1997) *Osmanlı Medreselerinde İlim*, İstanbul.

Kuran,A. (1969) *Anadolu Medreseleri*,C.1,Ankara.

Kuran,A. (1986). *Mimar Sinan*, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Kütükoğlu, M. (2000). *XX Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, Ankara:Türk Tarih Kurumu.

Nalbantoğlu,Ü. Sinan'ın Ortamı, *Mimarlık*,81/6 (S.168), s.1719.

Neftçi,A.Y. (Tarihsiz). Medreseler, *Fatih İlk İstanbul*, İstanbul: Fatih Belediyesi Yayınları,s.167.

Öz,T. (1987). İstanbul Camileri, C.I, Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Sav, M. (2007). İsakapı (Esekapıİbrahim PaşaManastır) Mescidi, *Kültür*, Yaz 2007 (S.7), s.4854.

Sönmez,Z. (1988). Mimar Sinan İle İlgili Tarihi YazmalarBelgeler, İstanbul: M.S.Ü. Yayını.

Sözen,M. (1970). *Anadolu Medreseleri,Selçuklu ve Beylikler Devri,Açık Medreseler*,C.1,İstanbul.

Sözen,M. (1972). *Anadolu Medreseleri,Selçuklu ve Beylikler Devri,Kapalı Medreseler*,C.2,İstanbul.

Sözen, M. (1997). Yaşayan Sinan, *Sanatsal Mozaik*, S.20, s.1823.

Tekindağ, Ş. (1973). *Medrese Dönemi, Cumhuriyetin 50.Yılında İstanbul Üniversitesi*, İstanbul: Sermet Matbaası.

Turan, S. (1963). Osmanlı Teşkilatında Hassa Mimarlığı, *Tarih Araştırmaları*, C.1 (S.1),s.174.

Uzunçarşılı, İ.H. (1988), *Osmanlı Devletinin İlimiye Teşkilatı*, Ankara 1988.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Alman Mavileri,Yayına Hazırlayan:İrfan Dağdelen, İstanbul: İstanbul B.Ş.B.Yayınları.

Canatar,M. (2004). *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 1009 (1600) Tarihi*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Hezarfen Hüseyin Efendi,*Telhisü'lbeşân fî Kavânini Âli Osman*.

Özgerin,M.K. (1974), Eski Bir Rûznâmeye Göre İstanbul ve Rumeli Medreseleri,*Tarih Enstitüsü Dergisi*, S.45.

Süreyya,M. (H.1308). *Sicili Osmani*,C.4, İstanbul.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Evahiri Safer/969 tarihli vakfiye.

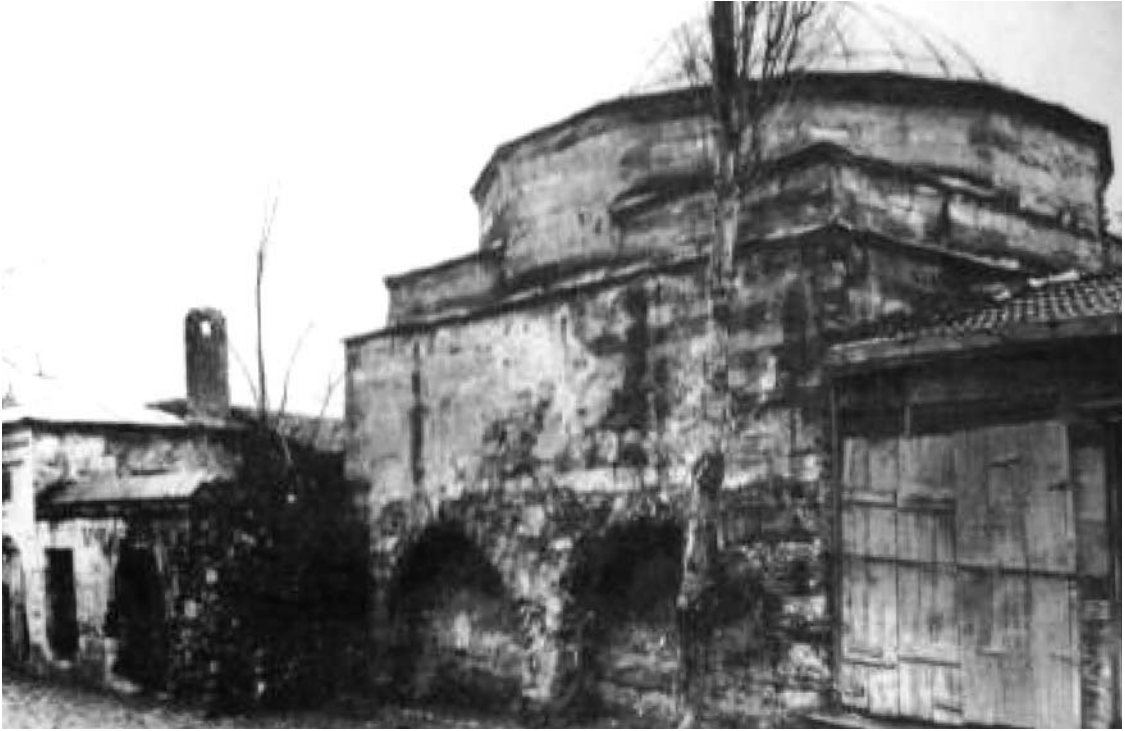
6 sefer 1286 (18.5.1869) tarihli ilmuhaber kaydı, Env.no:18486,vr. 6b.

Resim 1: Haydar Caddesinden görünüş ve anıtsal kapısı (1940'lar; İstanbul Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Resim 2: Haydar caddesinden görünüş (1940; İstanbul Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Resim 3: Medresenin nişli cephesinden görünüş (1940; İstanbul Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Resim 4: Kitabeden görünüş(İstanbul Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Resim 5: Avludaki medrese odaları (1940; İstanbul Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Resim 6: Avludan medreseye bakış (İstanbul Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Resim 7: Mescidin 1970 sonlarındaki hali (İstanbul Vakıflar I.Bölge Müd.Arş.)

Resim 8: Hamamın 1970 sonlarındaki hali (İstanbul Vakıflar I.Bölge Müd.Arş.)

Resim 9: Haydar Caddesinden görünüş

Resim 10: Haydar Caddesinden medresenin eski giriş kapısına bakış

Resim 11: Haydar Caddesi üzerinden nişli medrese cephesine bakış

Resim 12: Haydar Hamamı Sokaktan medresenin ve hamamın duvarına bakış

Resim 13: Haydar Külliyesi genel görünüş

Resim 14: Medrese avlusundan görünüş

Resim 15: Avludan Medreseye bakış ve pencere detayı

Resim 16: Kötü durumdaki kurşun saçak, bitkilenmeler ve mukarnas geçiş

Resim 17: Medrese binasının lambri döşemeli içinden görünüş

Resim 18: Avluda yer alan betonarme yapı

Resim 19: Mescitten geriye kalan duvar